

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ ЯМБОЛ – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Ямбол е разположена в Югоизточния район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата територия на областта е 3 355.5 кв.км., което представлява 17% от територията на района и 3.0% от територията на страната. Броят на населените места е 109, администрирани в 5 общини, като градовете са 4, а селата – 105. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година е 131 447 души, което е малко под 2% от населението на страната. Средната гъстота на населението е 39 жители/кв. км и е по-малка от средната за района – 54.5 ж./кв. км. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 808 044.3 дка и заема 54% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Ямбол е 7 906, което представлява 2.1% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ в областта е в размер на 1 808 044 дка и е разпределена в 7 648 стопанства. Средната ИЗП на стопанствата в областта е 236.4 дка или със 133% над средната за страната (101.3 дка). Това е втората област по този показател след Добрич (335.3 дка). Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 258. Средният размер на земята във всички общини на Област Ямбол е над средния за страната. Почти половината от земеделските стопанства са в община Тунджа (47% от стопанствата в областта), като средната им ИЗП е 214 дка и обработват 43% от ИЗП на Област Ямбол. Делът на ИЗП в останалите общини е, както следва: 13% в община Болярово, 15% в община Елхово, 22% в община Стралджа и 7% в землището на гр. Ямбол. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП, са 451 бр. (6%) и обхващат 89% (1 604 755 дка) от общата ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 5 445 бр. или 71% от стопанствата с ИЗП на областта, но обработват под 1% (12 243 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Ямбол според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Ямбол	7 906	1 808 044.3	236.4	258	5 445	12 242.9	373	5 077.7	736	35 390.2	643	150 578.5	451	1 604 755.0	
Болярово	722	232 758.6	340.3	38	500	с	12	с	35	1 722.6	57	14 576.1	80	215 810.7	
Елхово	1 264	275 653.0	226.7	48	887	1 626.5	64	835.2	102	4 797.1	105	23 860.0	58	244 534.2	
Стралджа	2 069	392 732.5	193.4	38	1 461	3 977.3	116	1 613.3	209	10 629.5	154	36 002.5	91	340 509.9	
Тунджа	3 714	773 524.2	213.6	92	2 541	6 000.6	179	2 449.5	375	17 657.5	321	74 380.3	206	673 036.3	
Ямбол	137	133 376.0	1 404.0	42	56	с	2	с	15	583.5	6	1 759.6	16	130 863.9	

Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Ямбол

Използваната земеделска площ в размер 1 808 044 дка е разпределена на 7 648 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Ямбол. Броят на стопаните, които са физически лица, е 7 352 и обработват 32% от общата ИЗП при средна площ в размер на 78 дка. Търговските дружества са 178 и ползват 38% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 3 875 дка. Земеделските кооперации в областта са 22 броя с 11% от ИЗП. Половината от тях са в Община Тунджа. Средната ИЗП в тези структури е 9 069 дка. Еднолични търговци са 92 бр. и те стопанисват 19% от ИЗП. Средният размер на земята при тях е 3 756 дка. Останалата част от ИЗП се обработва от граждански сдружения и други структури (манастири, училища, институти и др.), като средният размер на земята им е 298 дка. Собствена на стопанствата е 11% от използваната земя, а 89% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

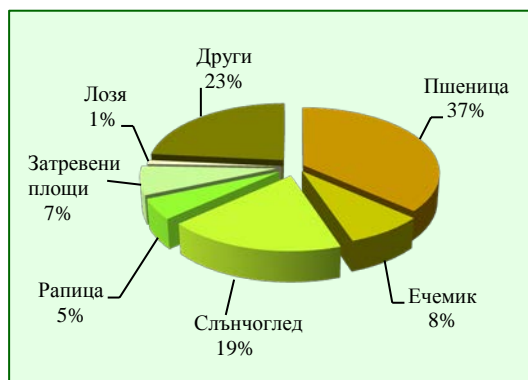
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

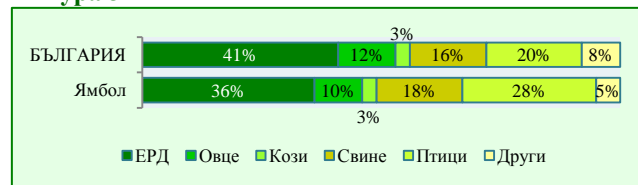
Обработваемата земя е в размер на 1 649 960 дка или 91% от ИЗП и е разпределена между 5 341 стопанства. Най-голям дял от обработваемата земя заемат зърнено-житните култури – 53%, а техническите култури са 40%. С най-голям относителен дял от зърнено-житните култури е пшеницата, която заема 76%, следват ечемика със 17% и царевичата за зърно – 2%. Маслодайните култури заемат 24% от ИЗП, като слънчогледът е 78% от тях, а рапицата – 21%. При фуражните култури силажната царевича заема 29% от общата им площ, а изкуствени ливади с бобови – 61.8%. Трайни насаждения се отглеждат в 3 735 стопанства върху 28 032 дка, което представлява 1.6% от ИЗП на областта. От площите с овощни видове 31.7% са заети със сливи, 12.6% с ябълки. В областта се отглеждат 3% от лозята в страната – от тях 16 807.1 дка винени и 854.4 дка десертни сортове.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 6 613 стопанства в областта. От тях 18% отглеждат говеда, 42% - овце, 39.5% – кози, 47% – свине и 81% – птици. В Област Ямбол се отглеждат 17 664 говеда със среден размер на стадата от 14.8 глави. Млечните крави са 10 556 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 80% от говедата, 96% от овцете, 97% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 75.5% от свинете и 84% от птиците. В 681 стопанства се отглеждат 24 877 пчелни семейства, като 99% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

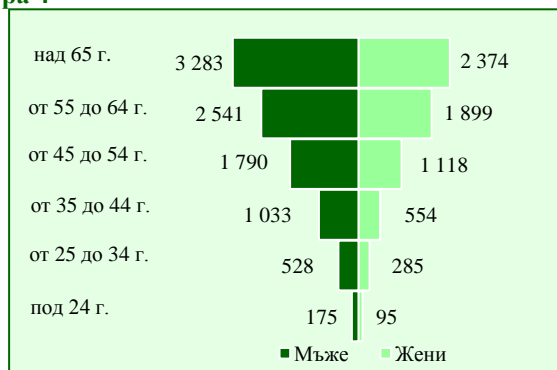

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 15 675 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 7 739 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 13 487 лица или 86% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 2 188, които формират 14% от заетите и са отработили общо 1 984 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 75.4 хил. човекодни, което представлява 325 ГРЕ. Жените са 40% от заетите, а мъжете – 60%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 36% от заетите, а работещите до 34 години са 7%. От 7 906 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 79% са мъже, а 21% са жени. Управителите са отработили общо 3 763 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 5% от тях, а над 64 години са 48%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Ямбол преобладават стопанствата със смесено животновъдство и със смесени култури и животновъдство – съответно 23.6% и 22.0%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (55.6%) и в отглеждането на свине и птици (16.8%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Ямбол

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Ямбол	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	7 648	1 808 044.3
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	5 341	1 649 959.6
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	2 018	868 267.9
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 566	659 576.3
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	815	149 043.7
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	428	19 206.5
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	534	338 436.7
Рапица	1 927	2 231 852.8	87	92 395.3
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	2 957	34 277.8
Ягоди, пресни зеленчуци и цветя	72 103	247 081.3	2 066	10 592.1
Семейни градини	227 930	103 646.5	5 890	2 544.8
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	791	127 507.9
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	3 735	28 032.0
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	3 512	17 661.5
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	403	9 937.0
ябълки	19 138	58 509.8	250	1 250.8
сливи и джанки	16 273	83 745.8	131	3 158.8
череша и вишни	10 702	106 319.8	70	1 185.9
орехи	2 938	62 212.2	26	2 264.2

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Ямбол	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	1 195	17 664
- в т.ч. крави	86 210	347 291	947	10 641
Овце	91 793	1 415 181	2 776	41 802
Кози	84 582	388 866	2 610	13 709
Свине	82 265	670 469	3 129	27 244
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	277	2 295
Общо еднокопитни	92 806	112 632	2 427	2 678
Птици	185 455	17 491 187	5 364	1 111 315
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	5 243	286 413
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	763	753 835
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	138	34 615
Пчелни семейства	23 982	588 694	681	24 877

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Ямбол		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	15 675	13 487	2 188
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	7 739	5 755	1 984

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Ямбол

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Ямбол	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	7 906	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	104 650.8	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	979	12.4%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	58 174	55.6%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	267	3.4%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	2 971.1	2.8%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	402	5.1%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	1 889.3	1.8%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	1 571	19.9%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	11 467.4	11.0%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	625	7.9%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	17 597.9	16.8%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	436	5.5%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	1 241.1	1.2%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	1 868	23.6%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	2 833.9	2.7%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	1 737	22.0%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	8 476.1	8.1%
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	21	0.2%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 7 906 земеделски стопанства с местонахождение в Област Ямбол, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализиране на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Ямбол работиха 46 анкетьори и 5 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структури в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.
Редакция: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция „Земеделие“ – Ямбол
Адрес: Гр. Ямбол, 8600, ул. „Жорж Папазов“ № 9

За повече информация: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
<http://www.mzh.government.bg/ODZ-Yambol/bg/Home.aspx>
тел./факс: 046/661 854 E-mail: 28Agrostatistica@mzh.government.bg